ECLI:LV:AT:2019:0328.A420425314.4.S
Lieta Nr. A420425314, SKA-121/2019
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2019.gada 28.martā

Tiesa šādā sastāvā: senatori Andris Guļāns, Anita Kovaļevska, Veronika Krūmiņa

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Nodrošinājuma valsts aģentūras 2014.gada 24.novembra lēmuma Nr. 17-3/13677 atcelšanu, sakarā ar Nodrošinājuma valsts aģentūras kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 9.janvāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Nodrošinājuma valsts aģentūras (turpmāk – aģentūra) 2014.gada 24.novembra lēmumu Nr. 17-3/13677 kā administratīvo procesu noslēdzošo administratīvo aktu pieteicējam /pers. A/ uzlikts pienākums segt izdevumus 1977,88 *euro* par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas – transportlīdzekļa – nogādāšanu glabāšanā un glabāšanu.

Nepiekrītot minētajam, pieteicējs vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu par aģentūras lēmuma atcelšanu.

[2] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 9.janvāra spriedumu pieteikums apmierināts.

Apelācijas instances tiesa spriedumā konstatēja, ka izskatāmajā gadījumā transportlīdzekļa izņemšana ir pamatota ar mērķi nodrošināt naudas soda samaksu. Vienlaikus tiesa atzina, ka transportlīdzekļa izņemšanas brīdī nav vērtēta šāda nodrošinājuma veida piemērošanas nepieciešamība un tas, vai izņemšana sekmēs naudas soda piedziņu (nav izdarīti lietderības apsvērumi mērķa sasniegšanai). Tas netika vērtēts arī procesa turpinājumā, lai gan salīdzinoši vienkārši bija konstatēt, ka jau līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim glabāšanas izdevumi daudzkārtīgi pārsniedza transportlīdzekļa vērtību.

Transportlīdzekļa piespiedu izņemšana un ilgstoša glabāšana nevis nodrošina soda izpildi (naudas piedziņu), bet to būtiski apgrūtina. Transportlīdzekļa glabāšanas izmaksas nereti jau līdz brīdim, kad persona var samaksāt sodu (stājas spēkā lēmums), pārsniedz transportlīdzekļa vērtību un arī naudas soda apmēru.

Arī konkrētajā gadījumā transportlīdzekli aģentūra realizēja par 235 *euro*, bet izmaksas par transportlīdzekļa glabāšanu tika aprēķinātas 2167,69 *euro*. Tādējādi pieteicējs zaudēja transportlīdzekļa īpašuma tiesības, kā arī viņam papildus tika noteikts pienākums segt izdevumus 1977,88 *euro*. Transportlīdzekļa glabāšana nenoveda pie naudas soda samaksas, bet tikai pie tā, ka pieteicēja saistības pieauga par summu, kas ir lielāka par naudas sodu. Valsts rīcība, cenšoties nodrošināt naudas soda izpildi šādā veidā, kļūst nesamērīga, salīdzinot ar pašu sodu.

Ņemot vērā to, ka transportlīdzekļa izņemšana un glabāšana notiek piespiedu kārtā, neparedzot alternatīvus risinājumus, tas noved pie tā, ka sniegtais pakalpojums iegūst piespiedu raksturu, kas parasti raksturo sodu. Turklāt, ja šādā gadījumā pakalpojums tiek sniegts par paaugstinātu cenu, tad šādam pakalpojumam ir sodošs raksturs.

Apelācijas instances tiesa atzina, ka Ministru kabineta 2010.gada 7.decembra noteikumu Nr. 1098 „Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietās izņemto mantu un dokumentiem" (turpmāk – noteikumi Nr. 1098) 4.pielikumā 1.1.apakšpunktā norādītais izcenojums būtiski pārsniedz izdevumu apmēru, kas parasti būtu maksājams par šāda veida pakalpojumu. Nepastāv metodiska pieeja izcenojuma aprēķināšanai. Turklāt izdevumu aprēķinā izmantotie kritēriji ir tādi, kas faktiski ir atkarīgi tieši no valsts rīcības (pārkāpuma lietas izskatīšanas procesa ilguma iestādē un tiesā). Aģentūras veiktie aprēķini ir nepamatoti, jo tie ietver arī tādas izmaksu pozīcijas, kas neattiecas uz transportlīdzekļu glabāšanu. Noteikumu Nr. 1098 4.pielikumā noteiktā cena pārsniedz vidējās tirgus cenas vismaz trīs reizes, kas ir pārāk būtiski, lai varētu uzskatīt, ka tai nav sodošs raksturs.

No Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (turpmāk – kodekss) 23. un 252.panta var konstatēt, ka kodeksa 257.panta astotā daļa neparedz papildu sodu. Līdz ar to Ministru kabinets, izdodot noteikumus Nr. 1098, izmaksas varēja noteikt vienīgi faktisko izmaksu apmērā. Tāpat šāda veida izmaksu piedziņa ir vērtējama kā izņēmums no vispārējās administratīvo pārkāpumu lietvedības procesuālās kārtības. Tādējādi minētās tiesību normas tulkojamas pēc iespējas sašaurināti. Minētais norāda, ka noteikumu Nr. 1098 4.pielikuma 1.1.apakšpunkts neatbilst kodeksa 257.panta astotajai daļai, līdz ar to atbilstoši Administratīvā procesa likuma 104.panta trešajai daļai tas nav piemērojams izdevumu aprēķinā.

[3] Aģentūra par minēto apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, pamatojot to ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[3.1] Apgabaltiesa nepareizi interpretējusi noteikumu Nr. 1098 73.punktu kopsakarā ar kodeksa 257.panta astoto daļu un kļūdījusies, atzīstot, ka noteikumu Nr. 1098 4.pielikuma 1.1.apakšpunktā noteiktais izdevumu apmērs ir neatbilstošs faktiskajām izmaksām, un līdz ar to nav piemērojams. Likumdevējs ir pilnvarojis Ministru kabinetu noteikt izdevumu apmēru, un attiecīgi Ministru kabinets ir noteicis, ka izdevumu apmērs par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtā transportlīdzekļa glabāšanu ir 11,38 *euro* par diennakti atbilstoši noteikumu Nr. 1098 4.pielikuma 1.1.apakšpunktam. Minētā norma ir imperatīva tiesību norma. Iestādei, aprēķinot izdevumu apmēru, tā ir obligāti jāpiemēro.

Atbilstoši noteikumu Nr. 1098 73.punktam pēc faktiskajām izmaksām tiek aprēķināti izdevumi tikai tad, ja tie nav noteikti šo noteikumu pielikumā. Attiecīgi aģentūrai, ievērojot tiesiskuma principu, nebija jāvērtē šo noteikumu 4.pielikuma 1.1.apakšpunktā noteikto izdevumu atbilstība faktiskajām izmaksām, bet gan jāizdod lēmums par piedzenamo izdevumu apmēru atbilstoši ārējā normatīvajā aktā noteiktajam.

[3.2] Vienlaikus aģentūra vērš uzmanību uz to, ka Ministru kabinets, nosakot maksu par izņemtā transportlīdzekļa glabāšanu, varēja ņemt vērā gan tiešās, gan netiešās izmaksas, kā to paredz Ministru kabineta 2011.gada 3.maija noteikumu Nr. 333 „Kārtība, kādā plānojami un uzskaitāmi ieņēmumi no maksas pakalpojumiem un ar šo pakalpojumu sniegšanu saistītie izdevumi, kā arī maksas pakalpojumu izcenojumu noteikšanas metodika un izcenojumu apstiprināšanas kārtība" 10.punkts. No minētās normas izriet, ka, nosakot maksu par administratīvo pārkāpumu lietās izņemto

transportlīdzekļu glabāšanu, aģentūra ir tiesīga ņemt vērā gan tiešās, gan netiešās izmaksas. Aģentūras noteiktās maksas par transportlīdzekļu glabāšanu pamatotība nav pierādāma ar rakstveida pierādījumiem.

Aģentūra uzskata, ka maksas noteikšana ir tiesībpolitisks jautājums, jo prasa ne tik daudz juridisku izvērtēšanu, cik ekonomisku vērtējumu, kura izlemšanā kompetenta ir izpildvara. Turklāt šajā gadījumā ir jāņem vērā Satversmes tiesas atziņa, ka tā nevar pārvērtēt Ministru kabineta un Saeimas rīcību budžeta izstrādāšanas vai pieņemšanas jomā, kura pamatā balstās uz ekonomisko vērtējumu vai prognozi par valsts saimnieciskajiem jautājumiem.

[3.3] Aģentūra skaidro, ka konkrēta maksa par transportlīdzekļa glabāšanu ir noteikta ar mērķi mazināt administratīvo slogu. Proti, aprēķinot faktiskās izmaksas par katra transportlīdzekļa glabāšanu, aģentūrai būtu jāņem vērā daudz dažādu mainīgu izdevumu pozīciju, kas būtiski paildzinātu un sadārdzinātu piedzenamo izdevumu apmēra aprēķinu sagatavošanas procesu. Turklāt konkrēta maksa nodrošina to, ka personas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos, ko nebūtu iespējams nodrošināt, ja izmaksas tiktu aprēķinātas atbilstoši konkrētas lietas apstākļiem (glabāšanas izdevumi būtu dažādi, piemēram, atkarībā no stāvlaukuma piederības aģentūrai vai komersantam), kas savukārt nebūtu taisnīgi.

Nosakot citu kārtību, kādā tiek segti izdevumi par izņemto transportlīdzekļu glabāšanu, kā arī citādu maksu par izņemto mantu glabāšanu, nekā to ir paredzējis Ministru kabinets, apgabaltiesa ir pārkāpusi varas dalīšanas principu.

[3.4] Uz izdevumu atmaksas pienākumu neattiecas dubultās sodīšanas aizlieguma princips vai soda paredzamības princips. Izņemtās mantas glabāšanas izdevumu segšanai nav sodoša rakstura, bet šie maksājumi ir veicami kā kompensācija valstij par izdevumiem, kas tai radušies personas pieļautā administratīvā pārkāpuma rezultātā.

[3.5] No noteikumu Nr. 1098 11. un 13.punkta izriet, ka aģentūra nepieņem lēmumus par rīcību ar izņemto mantu (nodot vai nenodot glabāšanā, realizēt vai iznīcināt, glabāšanas ilgumu), bet izpilda atbildīgās institūcijas pieņemtos lēmumus. Tādējādi aģentūrai nav tiesiska pamata izvērtēt izņemtās mantas glabāšanas pamatotību un samērīgumu.

[3.6] Tiesa nav ievērojusi objektīvās izmeklēšanas principu, jo nav noskaidrojusi patiesos lietas apstākļus, kā to paredz Administratīvā procesa likuma 107.panta ceturtā daļa, 103.panta otrā daļa, 150.panta ceturtā daļa un 154.panta pirmā daļa.

[3.7] Aģentūra atsaucās uz Administratīvās rajona tiesas 2016.gada 27.septembra spriedumu lietā Nr. A420221816, Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 15.jūnija spriedumu lietā Nr. A420474713 un 2016.gada 28.decembra spriedumu lietā Nr. A420277215.

[3.8] Tiesai bija jāpiemēro Administratīvā procesa likuma 104.panta trešajā daļā noteiktais, proti, ka tiesai, konstatējot neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normai, spriedums jānosūta normatīvā akta izdevējam un Tieslietu ministrijai.

[4] Pieteicējs sniegtajos paskaidrojumos kasācijas sūdzību neatzīst.

[5] 2018.gada 12.februārī Senāts administratīvajā lietā Nr. A420348114 pieņēma lēmumu iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai par kodeksa 257.panta astotās daļas un noteikumu Nr. 1098 „Noteikumi par rīcību ar administratīvo pārkāpumu lietā izņemto mantu un dokumentiem" (turpmāk – noteikumi Nr. 1098) 74.punkta atbilstību Satversmes 92. un 105.pantam.

Izskatot lietu pēc Senāta pieteikuma, 2018.gada 14.decembrī Satversmes tiesa pieņēma spriedumu lietā Nr. 2018-09-0103. Satversmes tiesa atzina kodeksa 257.panta astoto daļu redakcijā, kas bija spēkā līdz 2018.gada 4.jūlijam, un noteikumu Nr. 1098 74.punktu, ciktāl no šīm normām izriet pienākums personai, kura saukta pie administratīvās atbildības, segt izdevumus par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas un dokumentu glabāšanu līdz brīdim, kad kļūst izpildāms lēmums par šīs personas saukšanu pie administratīvās atbildības, par atbilstošu Satversmes 105. un 92.pantam.

Motīvu daļa

I

[6] Lietā ir strīds par to izdevumu apmēru, kas radušies sakarā ar administratīvā pārkāpuma lietā izņemtā transportlīdzekļa nogādāšanu glabāšanā un glabāšanu un kas pieteicējam kā personai, kura ir saukta pie administratīvās atbildības, ir jāsedz.

[7] Kodeksa 257.panta pirmā daļa noteic, ka izņemtās mantas un dokumentus līdz brīdim, kad stājas spēkā lēmums administratīvā pārkāpuma lietā, institūcijas (amatpersonas), kurām ir tiesības izņemt mantas un dokumentus, nodod glabāšanā Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Savukārt 257.panta astotā daļa noteic, ka persona, kurai uzlikts administratīvais sods, Ministru kabineta noteiktā kārtībā un apmērā sedz izdevumus, kas radušies sakarā ar administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas un dokumentu nodošanu glabāšanā, glabāšanu un iznīcināšanu. Tādējādi kodeksa 257.panta astotajā daļā ir noteikts vispārīgs pienākums personai atlīdzināt izdevumus par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanu, bet Ministru kabinets ir pilnvarots noteikt kārtību un apmēru, kādā personai jāsedz šie izdevumi (*Satversmes tiesas 2018.gada 14.decembra sprieduma lietā Nr. 2018-09-0103 9.punkts*).

Minētā kārtība noteikta ar noteikumiem Nr. 1098.

[8] Noteikumu Nr. 1098 72.punkts paredz, ka izdevumu apmēru par izņemtās mantas glabāšanu vai iznīcināšanu nosaka saskaņā ar šajos noteikumos noteikto izdevumu apmēru par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanu vai iznīcināšanu (4.pielikums). Savukārt šo noteikumu 73.punkts noteic: ja ar izņemtās mantas vai dokumenta nodošanu glabāšanā, glabāšanu vai iznīcināšanu saistīto izdevumu apmērs nav minēts šo noteikumu 4.pielikumā, to aprēķina atbilstoši faktiskajām izmaksām.

Senāts jau agrāk citā līdzīgā lietā ir norādījis, ka uz noteikumos Nr. 1098 ietverto tiesisko regulējumu *mutatis mutandis* ir attiecināmas arī Senāta spriedumā lietā Nr. SKA-44/2016 izteiktās atziņas (*Senāta 2019.gada 8.marta sprieduma lietā Nr. SKA-487/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0308.A420289816.7.S) 8.punkts*), atbilstoši kurām pastāv nepieciešamība apsvērt, vai noteikumu Nr. 1098 4.pielikumā norādītie izdevumi atbilst faktiskajām izmaksām, un gadījumā, ja konstatējama būtiska atšķirība, vai pastāv objektīvs pamats šādai atšķirībai. Gadījumā, ja noteikumu Nr. 1098 4.pielikumā norādītie izdevumi nav piemērojami, aprēķins ir jāveic saskaņā ar šo noteikumu 73.punktu (sal. *Senāta 2016.gada 11.marta sprieduma lietā Nr. SKA-44/2016 (A420423812) 7.punkts*).

No apgabaltiesas sprieduma ir redzams, ka apelācijas instances tiesa ir sniegusi izvērstu pamatojumu tam, kāpēc, tiesas ieskatā, aģentūras veiktais aprēķins, kas balstīts uz transportlīdzekļa glabāšanas izmaksām 11,38 *euro* par diennakti atbilstoši noteikumu Nr. 1098 4.pielikuma 1.1.apakšpunktam, ir nepamatots. Apgabaltiesa, novērtējot lietā esošos pierādījumus, citastarp secināja, ka aģentūras faktiskās izmaksas ir vismaz trīs reizes mazākas nekā minētajā tiesību normā norādītā izcenojuma vērtība, kas savukārt liecina par to, ka noteikumu Nr. 1098 4.pielikuma 1.1.apakšpunktam ir sodošs raksturs. Rezultātā apelācijas instances tiesa atzina, ka noteikumu Nr. 1098 4.pielikuma 1.1.apakšpunkts neatbilst kodeksa 257.panta astotajai daļai, un tādējādi tas nav piemērojams izdevumu aprēķināšanā.

Senāts atzīst par pareizu apgabaltiesas veikto lietas apstākļu un tiesību normu interpretāciju šajā jautājumā.

[9] Aģentūras kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa ir pārkāpusi objektīvās izmeklēšanas principu, jo nav noskaidroti patiesie lietas apstākļi un panākta tiesiska un taisnīga lietas izskatīšana. Tomēr kasācijas sūdzībā nav iekļauts izvērstāks paskaidrojums, kā tieši minētā principa pārkāpums ir izpaudies, proti, kādi, aģentūras ieskatā, būtiskie lietas apstākļi nav noskaidroti vai analizēti un kā tieši izpaudusies prettiesiska un netaisnīga lietas izskatīšana. Šādi vispārīgi, ar konkrētiem apstākļiem un faktiem neapstiprināti apgalvojumi nevar būt juridiskā vērtējuma priekšmets kasācijas instances tiesā. Lietā nav konstatējams tiesas pieļauts objektīvās izmeklēšanas principa pārkāpums.

Konkrētajā gadījumā nav nozīmes aģentūras norādītajam, ka, aprēķinot faktiskās izmaksas, būtiski tiktu paildzināts un sadārdzināts piedzenamo izdevumu apmēra aprēķinu sagatavošanas process. Senāta ieskatā, minētais apstāklis ir iestādes iekšējās darba organizēšanas jautājums un nevar ietekmēt tiesas juridisku vērtējumu par tiesību normas atbilstību likuma mērķim. Turklāt no Senāta sprieduma lietā Nr. SKA-44/2016 neizriet, ka būtu pieļaujama tikai un vienīgi tāda kārtība, ka izņemtās mantas glabāšanas izmaksas katrā gadījumā būtu jāaprēķina individuāli. No minētā sprieduma izriet tas, ka nav pieļaujama tādu izdevumu noteikšana noteikumu Nr. 1098 4.pielikumā, kas būtiski atšķiras no iestādes faktiskajām izmaksām – ciktāl tās iestādei ir radušās sakarā ar administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanu (vai iznīcināšanu).

Nevar piekrist arī aģentūras viedoklim, ka, aprēķinot izdevumus pēc iestādes faktiskajām izmaksām, tiktu pārkāpts vienlīdzības princips. Tieši pretēji, aprēķinot izdevumus atbilstoši iestādes faktiskajām izmaksām, tiek panākta maksājumu atbilstība faktiskajai situācijai, proti, personai ir pienākums maksāt ar iestādes faktiskajām izmaksām pamatotu maksājumu, kas skaitliski var atšķirties, ņemot vērā objektīvas faktisko apstākļu atšķirības katrā konkrētajā gadījumā.

[10] No kasācijas sūdzības argumentiem kopumā izriet, ka aģentūra pēc būtības neiebilst tiesas secinājumam, ka noteikumu Nr. 1098 4.pielikuma 1.1.apakšpunktā noteiktā maksa neatbilst iestādes faktiskajām izmaksām. Aģentūras iebildumi ir par pašu normu interpretāciju un tiesas kompetenci tās veikšanā.

Apgabaltiesas spriedumā norādītā tiesību normu interpretācija – kā jau minēts iepriekš – pilnībā atbilst Senāta veiktajai normu interpretācijai, kuras rezultātā ir nonākts pie secinājuma, ka noteikumu Nr. 1098 4.pielikuma 1.1.apakšpunktā noteiktā maksa nedrīkst būtiski atšķirties no iestādes faktiskajām izmaksām. Senāts nesaskata pamatu atkāpties no šādas normas interpretācijas. Līdz ar to nav arī pamatota aģentūras atsaukšanās kasācijas sūdzībā uz atšķirīgu tiesību normu interpretāciju, ko sniegušas zemākas tiesu instances.

Turklāt apstāklis, ka tiesību normai ir imperatīvs normas raksturs un iestādei tā ir obligāti jāpiemēro, neliedz tiesai šaubu gadījumā vērtēt normas tiesiskumu un atbilstību likuma mērķim, savukārt, konstatējot tās neatbilstību, normu nepiemērot, kā to paredz Administratīvā procesa likuma 104.panta trešā daļa.

Šajā gadījumā nav nozīmes arī apstāklim, ka, nosakot maksu par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtā transportlīdzekļa glabāšanu, tika ņemti vērā tostarp ekonomiski apsvērumi. Minētais nenozīmē, ka tiesa nedrīkst vērtēt šādas normas tiesiskumu, balstoties uz juridiskiem apsvērumiem. Tiesa šajā gadījumā, pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam, nav nepamatoti iejaukusies izpildvaras kompetencē, bet atbilstoši tai likumā piešķirtajām tiesībām veikusi tiesību normu hierarhijas kontroli, ar juridisku vērtējumu pamatojot savu viedokli par normas neatbilstību augstāka juridiskā spēka tiesību normai.

Ievērojot minēto, uz izskatāmo lietu nav pamata arī attiecināt kasācijas sūdzībā norādīto Satversmes tiesas atziņu par tiesas kompetences robežām budžeta izstrādāšanas vai pieņemšanas jomā.

Savukārt fakts, ka apgabaltiesas spriedums atbilstoši Administratīvā procesa likuma 104.panta trešajai daļai netika nosūtīts normatīvā akta izdevējam un Tieslietu ministrijai, ir atzīstams par formālu tiesas kļūdu, kurai nav ietekmes uz sprieduma tiesiskumu un kuras novēršanai nav šķēršļu arī šajā procesa stadijā (sal. *Senāta 2019.gada 8.marta sprieduma lietā Nr. SKA-43/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0308.A420467812.4.S) 10.punkts; 2019.gada 8.marta sprieduma lietā Nr. SKA-126/2019 (ECLI:LV:AT:2019:0308.A420423812.2.S) 8.punkts*).

[11] Apgabaltiesa spriedumā citastarp arī atzina, ka transportlīdzekļa izņemšana nav bijusi nepieciešama, ne lai nodrošinātu iespējamu vēlāku tā konfiskāciju (ņemot vērā to, ka vispārējās jurisdikcijas tiesas spriedumā lietā Nr. 130017414 netika paredzēta transportlīdzekļa konfiskācija), ne arī lai pārtrauktu administratīvo pārkāpumu (ņemot vērā to, ka transportlīdzeklis bija cietis ceļu satiksmes negadījumā un nebija turpmāk izmantojams ceļu satiksmē bez liela apjoma remontdarbu veikšanas). Apgabaltiesa norādīja, ka transportlīdzekļa izņemšanas brīdī netika vērtēta izņemšanas nepieciešamība un tas, vai izņemšana sekmēs naudas soda piedziņu. Tāpat apgabaltiesa secināja, ka tas netika vērtēts arī procesa turpinājumā, lai gan salīdzinoši vienkārši bija konstatēt, ka jau līdz sprieduma spēkā stāšanās brīdim glabāšanas izdevumi daudzkārtīgi pārsniedza transportlīdzekļa vērtību. Aģentūra arī nav vērtējusi sniegtā „pakalpojuma" radīto seku samērīgumu un to, vai šīs piespiedu darbības faktiski nodrošinājušas mērķu izpildi.

Pret minēto aģentūra ir cēlusi iebildumus kasācijas sūdzībā, norādot, ka aģentūrai nav tiesiska pamata izvērtēt izņemtās mantas glabāšanas pamatotību un samērīgumu, jo no noteikumu Nr. 1098 11. un 13.punkta izriet, ka aģentūra nepieņem lēmumus par rīcību ar izņemto mantu, bet gan izpilda atbildīgās institūcijas pieņemtos lēmumus.

Senāts nevar piekrist minētajam aģentūras viedoklim.

Satversmes tiesa ir norādījusi uz iestādes un administratīvās tiesas pienākumu nodrošināt, ka administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanas izdevumu aprēķināšanā un to atlīdzinājuma pieprasīšanā personas pamattiesības tiek ierobežotas samērīgi. Pienākums ievērot samērīguma principu nozīmē, ka iestādei un tiesai ikvienā gadījumā ir jāvērtē administratīvā pārkāpuma lietā izņemtās mantas glabāšanas izdevumu samērība, citstarp ņemot vērā personai piemēroto sodu, tās mantisko stāvokli, kā arī rīcību procesa virzībā un apsverot, vai vispār bija nepieciešams izņemto mantu turēt valsts rīcībā. Atbilstoši piemērojot šo regulējumu, tiktu nodrošināta samērīguma principa ievērošana katrā konkrētajā gadījumā (sal. *Satversmes tiesas 2018.gada 14.decembra sprieduma lietā Nr. 2018-09-0103 14.4.punkts*).

Līdz ar to atbilstoši Satversmes tiesas norādītajam arī situācijā, kad aģentūra pati nepieņem lēmumu par mantas izņemšanu, bet veic šīs mantas glabāšanu, minētas nerada tiesiskus šķēršļus aģentūrai, aprēķinot izdevumus par izņemtās mantas glabāšanu, ievērot samērīguma principu – cik tas objektīvi iespējams, ņemot vērā Satversmes tiesas noteiktos kritērijus un citus apsvērumus, kas ietilpst attiecīgā principa tvērumā.

II

[12] Satversmes tiesa ir skaidrojusi, ka darbības ar izņemto mantu, tostarp tās transportēšana glabāšanai, glabāšana, apsardzība, iznīcināšana u.tml., valstij rada izdevumus. Šie izdevumi ir procesuāli izdevumi, kas rodas administratīvā pārkāpuma dēļ. Kodeksa 257.panta astotā daļa noteic, ka pienākums segt šādus procesuālos izdevumus ir personai, kurai uzlikts administratīvais sods. Kodeksa 257.panta astotās daļas izstrādes materiāli norāda, ka šāda pienākuma mērķis ir būtiski samazināt budžeta līdzekļu izlietojumu administratīvo pārkāpumu lietās izņemtās mantas nodošanai glabāšanā, glabāšanai un iznīcināšanai, tādēļ pienākums segt šos izdevumus pārnesams uz pašu personu, kuras izdarītā administratīvā pārkāpuma dēļ valstij šādi

izdevumi radušies (sal. *Satversmes tiesas 2018.gada 14.decembra sprieduma lietā Nr. 2018-09-0103 9.punkts*). Nedz kodekss, nedz noteikumi Nr. 1098 no šā pienākuma nenošķir kādus procesuālos izdevumus par kādu atsevišķu procesa stadiju, kuri personai nebūtu jāsedz (*turpat, 12.punkts*). Kā atzinusi Satversmes tiesa, šāds regulējums ir vērsts uz sabiedrības kopējā materiālā labuma neizšķērdēšanu jeb saprātīgu valsts resursu izmantošanu (sal. *turpat, 13.punkts*).

[13] Izskatāmajā gadījumā nav šaubu, ka iestādei ir radušies izdevumi saistībā ar administratīvā pārkāpuma lietā izņemtā transportlīdzekļa pārvietošanu un glabāšanu. Līdz ar to, ievērojot kodeksā noteikto, pie administratīvās atbildības sauktajai personai ir pienākums šos radušos izdevumus valstij atlīdzināt.

[14] Pievēršot uzmanību citiem Administratīvās apgabaltiesas spriedumiem, kas taisīti līdzīgās lietās –, piemēram, Nr. A420423812, A420467812 un A420289816 –, ir redzams, ka tiesa šajās lietās ir pilnībā vai daļā atcēlusi līdzīgus aģentūras lēmumus, atzīstot, ka piemērojamā Ministru kabineta noteikumu norma, ar kuru noteikts izdevumu apmērs par administratīvā pārkāpuma lietā izņemtā transportlīdzekļa glabāšanu (attiecīgi 8 *lati* vai 11,38 *euro* par diennakti), neatbilst augstāka juridiskā spēka normatīvajam aktam, t.i., kodeksa 257.panta astotajai daļai. Vienlaikus konstatējams, ka visās šajās lietās tiesa, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 253.panta sesto daļu, ir uzdevusi aģentūrai atcelto lēmumu vietā izdot jaunus administratīvos aktus.

Šajā saistībā norādāms, ka Administratīvā procesa likuma 253.panta sestā daļa atļauj tiesai, apmierinot pieteikumu par administratīvā akta atcelšanu, uzdot iestādei izdot jaunu, arī nelabvēlīgu administratīvo aktu. To var darīt tikai tad, ja tas ir nepieciešams, respektīvi, ja faktiskie apstākļi ir tādi, ka situācija nevar iztikt bez attiecīga tiesiskā regulējuma – nelabvēlīga administratīvā akta. No administratīvā procesa viedokļa uzskatāms, ka ar to tiek turpināts tas pats process, kas iestādē tika uzsākts, ierosinot sākotnējā lēmuma procesu (sal. *Senāta 2011.gada 3.jūnija sprieduma lietā Nr. SKA-65/2011 (A43004509) 14.punkts un tajā minētā judikatūra*).

[15] Senāts vērš uzmanību, ka, ievērojot tiesiskās vienlīdzības principu, kā arī tiesības uz taisnīgu tiesu, tiesai būtu jāpieliek pūles, lai līdzīgi gadījumi (vai, vēl jo vairāk identiski, gadījumi) tiktu izlemti līdzīgi, jo procesa dalībniekiem ir tiesības sagaidīt un paļauties, ka tie tiesā saņems vienādu taisnību visos līdzīgos gadījumos. Pareizi pielietotai juridiskajai metodoloģijai vajadzētu līdz minimumam samazināt procesa dalībniekiem grūti izskaidrojamu atšķirīgu rezultātu rašanos, pat ja, kā rāda tiesu prakse, šādi gadījumi nav izslēgti nevienā, arī kasācijas, tiesas instancē. Tomēr tiesiskās vienlīdzības apsvērumi nevar būt pamatā, lai sekotu analoģiskā lietā taisītam spriedumam tikai tādēļ, ka attiecīgā lieta izspriesta pirmā. Senāts ir norādījis, ka tiesnešiem iespēju robežās ir jāizmanto Tiesu informācijas sistēma, lai tiesneši būtu vismaz informēti par līdzīgām lietām un tajās izdarītajiem apsvērumiem, kā arī par augstākas instances tiesas praksi, noteiktos jautājumos iedibināto judikatūru. Gadījumā, ja tiesa, kas izskata agrāk izspriestai lietai līdzīgu lietu, nonāk pie citiem secinājumiem, tiesiskās vienlīdzības princips prasa, lai tiesa katrā ziņā tiesas spriedumā ietvertu apsvērumus, kādēļ rezultāts šajā lietā ir atšķirīgs (sal. *Senāta 2015.gada 6.novembra sprieduma lietā Nr. SKA-482/2015 (A420446512) 8.–11.punkts*).

[16] Konkrētajā gadījumā apgabaltiesa spriedumā pat tieši ir norādījusi, ka uz izskatāmās lietas apstākļiem un iespējamo risinājumu nevar raudzīties kā uz atsevišķu gadījumu, jo Administratīvajā apgabaltiesā citās lietās konstatētie faktiskie apstākļi liecina, ka situācija ir salīdzinoši līdzīga daudzās lietās – kā piemēru spriedumā minot atsevišķu gadījumu, kad piemērotais naudas sods administratīvā pārkāpuma lietā bijis desmitām reižu mazāks par to „sodu", kuru valsts uzlika ar pienākumu segt transportlīdzekļa glabāšanas izdevumus. Tādējādi redzams, ka apgabaltiesa, tiecoties nodrošināt tiesu prakses vienveidību, ir centusies noskaidrot pastāvošo tiesu praksi līdzīgās lietās, lai izskatāmajā lietā pamatotu to, ka valsts rīcība, cenšoties nodrošināt naudas soda izpildi šādā veidā, kļūst nesamērīga, salīdzinot ar pašu sodu.

No pārsūdzētā tiesas sprieduma arī izriet, ka apgabaltiesa izskatāmajā lietā nevarēja noteikt aģentūras faktisko izmaksu apmēru, rezultātā pilnībā atceļot aģentūras lēmumu. Senāts konstatē, ka arī citā līdzīgā lietā apgabaltiesai neradās iespēja veikt aprēķinu atbilstoši iestādes faktiskajām izmaksām, kā rezultātā tiesa aģentūras lēmumu atcēla pilnībā, vienlaikus uzdodot iestādei tā vietā izdot jaunu administratīvo aktu (*Administratīvās apgabaltiesas 2016.gada 12.septembra sprieduma lietā Nr. A420467812 17.punkts*). Šāda tiesu prakse – uzdodot aģentūrai atceltā lēmuma vietā izdot jaunu – attīstījās arī vēlāk citās līdzīgās lietās (piemēram, *Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 16.janvāra spriedums lietā Nr. A420423812; Administratīvās apgabaltiesas 2017.gada 1.decembra spriedums lietā Nr. A420289816*).

Tomēr konkrētajā gadījumā, domājot par tiesisko vienlīdzību, apelācijas instances tiesa nav rīkojusies līdzīgi: tā nav lēmusi par Administratīvā procesa likuma 253.panta sestās daļas piemērošanu. Proti, atceļot iestādes lēmumu, tiesa vienlaikus nav vērtējusi, vai konkrētajos faktiskajos apstākļos pastāv nepieciešamība uzdot iestādei atceltā administratīvā akta vietā izdot jaunu, it īpaši ņemot vērā to apstākli, ka personai noteiktais izdevumu atlīdzināšanas pienākums zināmā mērā ir jau nodibināta saistība, kurā precizējams izdevumu apmērs par jau notikušu mantas glabāšanu (lietā nav šaubu, ka izņemtā manta tika glabāta un ka tas valstij ir radījis kādus izdevumus). Tādējādi konkrētajā situācijā Senāts vienlīdzības principa nodrošināšanas kontekstā šo apgabaltiesas sprieduma trūkumu atzīst par būtisku.

Līdz ar to, lai novērstu bažas par nevienlīdzīgu pieeju līdzīgām lietām tiesā, lieta daļā, ar kuru nav izlemts jautājums par uzdošanu iestādei atceltā administratīvā akta vietā izdot jaunu administratīvo aktu, nododama izlemšanai apelācijas instances tiesai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda:

nodot lietu daļā par pienākuma uzlikšanu Nodrošinājuma valsts aģentūrai atceltā administratīvā akta vietā izdot jaunu administratīvo aktu izlemšanai Administratīvajai apgabaltiesai;

pārējā daļā spriedumu atstāt negrozītu;

atmaksāt Nodrošinājuma valsts aģentūrai iemaksāto drošības naudu – 71,14 *euro*.

Spriedums nav pārsūdzams.

A. Guļāns A. Kovaļevska V. Krūmiņa